NATURUM VATTENRIKET
KRISTIANSTADS KOMMUN

Naturvårdsverkets ärendenr:
NV-00175-16

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
för naturum Vattenriket

2016-02-15

Verksamhetsberättelse för
naturum Vattenriket
År 2015

BESÖKSADRESS: Naturumsvägen 2
POSTADRESS: 29180 Kristianstad
TEL: 044-132330
E-POST: naturum@kristianstad.se
INTERNET: www.vattenriket.kristianstad.se
FACEBOOK: naturum Vattenriket

SAMMANFATTNING **3**

INLEDNING **4**

1. SYFTE **4**
1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 5376) 4
1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet 4

2. UTVÄRDERING AV MÅL FÖR VERKSAMHETSÅRET 2015 **5**
2.1. Årets mål 5
2.2. Utvärdering av årets mål 5
2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer 9
2.4. Målgrupper för det egna naturumet 9

3. UTVÄRDERING AV ANALYS AV RISKER/MÖJLIGHETER UNDER ÅRET **9**
3.1. Nuläge 9
3.2. Möjligheter 9
3.3. Risker 10

4. UTVÄRDERING AV NATURUMS VERKSAMHET **10**
4.1. Övergripande planering för året 10
4.2. Teman 10
4.3. Programverksamhet 12
4.4. Tillfälliga utställningar 14
4.5. Kommunikationsinsatser 14

5. UTVÄRDERING AV PERSONAL **15**
5.1. Utvärdering av personalinsats 15

6. UTVÄRDERING AV KOMPETENSUTVECKLING AV PERSONAL **16**
6.1. Utvärdering av kompetensutveckling av personal 16

7. UTVÄRDERING AV FÖRNYELSE AV FAST UTSTÄLLNING **16**
7.1. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning 16
7.2. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning 17
7.3. Förankring 17

8. UTVÄRDERING RENOVERING, FÖRÄNDRING AV FASTIGHET/LOKALER **17**
8.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler 17

9. UTVÄRDERING AV ÖVRIGA INSATSER **17**
9.1. Utvärdering av övriga insatser 17

10. UPPFÖLJNING **20**
10.1. Besökarundersökningar 20
10.2. Naturums statistik 20
10.3. Tankelistning 20

11. BUDGET FÖR NATURUM **21**

Sammanfattning

År 2015 har varit ett jubileumsår på flera sätt i Vattenriket. Naturum fyllde 5 år, Biosfärområdet 10 år. Året har bjudit på många besökare men också på stora naturupplevelser med kungsfiskare och utter som kronan på verket.

Återigen hade naturum väldigt många besökare och låg topp tre i Sverige med 117 000 besökare. Under året har vi arbetat extra för att för att visa vägen in i Vattenriket genom att flytta ut naturums verksamhet till våra besöksplatser, Pulken, Lillö. Forsakar osv. Extra roligt är därför att vi haft över 13 000 personer med ute i Vattenriket på någon av naturums exkursioner. De flesta naturligtvis vid Pulkens trandans.

Årets tema var Lugn av naturen, ett tema som gav mersmak både för oss och besökarna. Vi erbjöd bland annat förundransrundor, skogsbad och qigong. Från att ha lockat några enstaka besökare de första tillfällena var det fullsatt på takterassen i slutet av sommaren!

Biosfärområdets 10 års jubileum firades i september och naturums födelsdagskalas i november. Ungefär samtidigt började en utterhona med två ungar att dyka upp i naturums närområde. Flera månader med helt fantastiska naturupplevelser följde- och en ny kategori besökare har sökt sig till naturum- utterturister :-)

Naturum Vattenriket i siffror 2015

117 001	*besök*
320	*öppetdagar*
462	*programpunkter*
19 940	*deltagare i programpunkter*
203	*guidade grupper*
4 392	*deltagare i guidade grupper*
74	*skolklasser*
1 528	*elever*
2 238	*facebookgillare*
1 724	*instagrambilder #vattenriket*

Inledning

1. Syfte

1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 5376)

Naturum ska visa vägen in i naturen. I naturum ska besökaren på ett lustfyllt sätt få kunskap om naturen, förståelse och känsla för alla dess värden samt inspireras att bege sig dit, vistas där och få en fördjupad naturkontakt som utbyte av sitt besök. Ett naturum ska därmed fungera som en port till naturen i allmänhet och ett visst naturområde i synnerhet.
I syftet ingår att genom utställningar, programaktiviteter och annan naturvägledning:

- *Öka kunskapen om ett naturområdes naturvetenskapliga, natur- och kulturhistoriska, kulturella och upplevelsemässiga värden,*
- *Fördjupa besökarnas förståelse för naturområdet; förklara vad som hänt, händer och varför det sker,*
- *Vägleda besökarna om vad man kan se, uppleva och göra i området och hur man lämpligen tar sig dit,*
- *Motivera/påverka besökarna att uppträda i och använda naturområdet på sådant sätt att dess värden bevaras,*
- *Skapa förståelse för behovet av att bevara och vårda naturen i allmänhet och i området i synnerhet,*
- *Stimulera intresset för natur, naturvård och naturstudier och tjäna som underlag för olika undervisningsbehov*
- *Ge kunskap om hur människan använt sig av och påverkat naturen i ett kulturhistoriskt perspektiv,*
- *Sprida kännedom om en trakts naturskyddade områden och andra besöksmål för friluftslivet.*

1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet

Naturum Vattenriket skall:

- Vara mötesplats och besökscentrum för Biosfärområde Vattenriket
- Bidra till delaktighet och engagemang för Vattenriket i bygden
- Öka kunskapen om hållbar utveckling i praktiken
- Vara en resurs i Kristianstads kommuns övergripande arbete med att vara en attraktiv kommun med en långsiktigt hållbar livsmiljö
- Locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som attraktion
- Fungera som en resurs för turistiska aktörer och andra som vill dra nytta av Vattenriket i sitt arbete
- Erbjuda samarbeten med lärosäten på universitetsnivå, t.ex. Högskolan Kristianstad och Lunds universitet

2. Utvärdering av mål för verksamhetsåret 2015

2.1. Årets mål

Naturum Vattenrikets mål för 2015 var i korthet:

1. Naturum skall vara en naturlig mötesplats och besökscenter för Biosfärområde Vattenriket med följande konkreta mätbara mål:

2. Naturum skall ha ett rikt och varierat programutbud för alla åldrar och målgrupper.

3. Naturum skall visa vägen ut i Vattenriket.

4. Naturum skall bidra till att öka engagemanget för Vattenriket i bygden.

5. Naturum skall erbjuda pedagogisk verksamhet för förskola/grundskola och gymnasium.

6. Naturum skall samarbete med lärosäten på universitetsnivå.

7. Naturum skall hjälpa till att ta fram och sprida information om Vattenriket för olika målgrupper, via olika kanaler och med olika sätt att kommunicera.

8. Naturum skall bidra till att locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som bidragande anledning.

2.2. Utvärdering av årets mål

1. Naturum skall vara en naturlig mötesplats och besökscenter för Biosfärområde Vattenriket med följande konkreta mätbara mål:

Mål	**Resultat**	
Öppet fler än 320 dagar	Ja, 322 öppetdagar	
Fler än 100 000 besökare	Ja, 117 00 besökare	
Vara platsen för fler än 10 större möten med anknytning till Vattenriket	Ja, bland annat ett flertal möte med ekosystemtjänster som tema med forskare och andra aktörer	
Minst 100 grupper som bokat naturvägledning	Ja med råge. Under året tog vi emot 203 bokade grupper	

2. Naturum skall ha ett rikt och varierat programutbud för alla åldrar och olika målgrupper vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Att naturum under året skall erbjuda ett varierat program utifrån årets huvudtema ”bra för natur och människa”	Ja, naturums program 2015 hade en mycket stor spännvidd	
I programrådet ingår minst 5 externa parter	Ja, 5 externa parter medverkar	
Minst 400 programpunkter erbjuds	Ja, 462 programpunkter erbjöds	

3. Naturum skall visa vägen in i Vattenriket vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Fortsatt fokus på att ”få ut besökare från naturum” genom att förlägga programaktiviteter som vandringar och cykelturer till besöksplatser i biosfärområdet	Ja, 134 exkursioner med över 13 000 deltagare	
Fortsatt utveckling av naturvägledning som verktyg och kunskapsfält. Under 2015 fokuserar vi *på Lugn av naturen*	Lugn av naturen temat med qigong, förundransrundor och skogsbad utvecklades och fick stort genomslag	

4. Naturum skall bidra till att öka delaktigheten och engagemanget för Vattenriket i bygden vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Fortsatt samarbete med Vattenrikets vänner. Minst 5 gemensamma aktiviteter	Ja, Öppen borg på Lillö har genomförts under hela säsongen	
Fortsatt samarbete kring utbildning av Biosfärambassadörer. Minst 30 nya ambassadörer	Ja, två omgångar ambassadörer med sammanlagt 50 personer utbildades	

5. Naturum skall erbjuda verksamhet för förskola/grundskola och gymnasium vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Den pedagogiska verksamheten skall omfatta minst 80 elevgrupper och 1600 elever	Målet i stort sett uppfyllt, totalt tog naturum emot 74 klasser och 1528 elever	

Biosfärläger skall genomföras med 25 elever	Ja, ett mycket uppskattat Biosfärläger med 33 deltagare genomfördes	
Fortsatt samarbetet med Biosfärenhetens ekologer och de projekt som genomförs i Biosfärområdet	Ja, ekolog och naturumpedagog har arbetat tillsammans med skolklasser i naturvårdsprojekt bland annat kopplade till strömmande vattendrag	
Att naturum under 2015 skall undersöka möjligheter och ta fram plan för att erbjuda kompetensutveckling för lärare	Ja, naturum har tagit fram erbjudande om kompetensutveckling för lärare.	
Att naturum rustar upp två uteklassrum; Uteklassrum Kanalhuset samt Uteklassrum Vramsån	Ja, båda uteklassrummen är tillgängliga för lärare och elever	

6. Naturum skall samarbeta med lärosäten på universitetsnivå vilket bl a innebär

Mål	**Resultat**	
Att konferensen BIOSFÄR 2015 genomförs tillsammans med kollegor på Biosfärenheten	Ja, en fullsatt BIOSFÄR 2015 konferens genomförd	
Att samarbete med lärarutbildningen fortsätter. En omgång lärarstudenter erbjuds samarbete	Ja, en omgång lärarstudenter deltog i det mycket uppskattade samarbetet	
Att naturum tillsammans med kollegor på Biosfärenheten skall erbjuda praktik för minst en student årligen på universitetsnivå. från universitetsnivå	Delvis, vi hade tackat ja till en student som sedan valde ett annat naturum	
Att naturumföreståndaren tillsammans med kollegor på Biosfärenheten är involverad i ett flertal större forskningsprojekt som bedrivs vid Högskolan Kristianstad och Stockholms Universitet. För 2015 prioriteras tiden till forskningsprojekt inom ekosystemtjänster	Forskningsprojekten kring ekosystemtjänster har varit i fokus under året, liksom projekt kopplade till KRINOVA, bland annat TOY-projektet	

7. Naturum skall hjälpa till att ta fram och sprida information om Vattenriket för olika målgrupper, via olika kanaler och sätt att kommunicera vilket bl a innebär

Mål	**Resultat**	
Delaktighet i informationssatsningar som	Ja, stor delaktighet inte	

kommer att genomföras från Biosfärenhetens sida under året. Under 2015 är det fokus på Biosfärområdets 10-års jubileum	minst genom försäljning av Biosfärdroppen och naturums programaktiviteter	
Fortsatta förbättringar av utställningen i naturum. Under 2015 är det delarna om *Alla tiders Vatten* samt *temalandskap* som byts ut	Delvis. Temalandskapsutställningen togs fram under hösten men kommer på plats först under 2016 i utställningen. Alla tiders vatten flyttades fram och istället tog vi fram en multitouch-skärm om Biosfärområdets arbete under 10	
Fortsätta aktivt med facebook. Passera minst 1700 gillare	Ja, 2 200 gillare vid årsskiftet	
Att fortsätta använda Instagram och #vattenriket med målet att under året få in 500 nya bilder taggade med #vattenriket	Ja, fler än 800 nya bilder har taggats med #vattenriket	

8. Naturum skall bidra till att locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som bidragande anledning vilket bl a innebär

Mål	**Resultat**	
Nära kontakt med Turiststrateg på KLK. Minst en gemensam marknadsföringsinsats	Ja, flertal gemensamma. Vattenriket och naturum lyfts fram på ett fantastiskt sätt i årets upplaga av ”Magasinet”	
Naturum skall vara en resurs i Kristianstad vid stora evenemang som förläggs till staden. Minst 5 större grupper, som besöker Kristianstad utifrån ett annat evenemang även besöker naturum	Ja, ett stort och gott exempel är konferensen Årets stadskärna där många hundra deltagare besökte naturum i maj	

2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer

”Huvudsaklig målgrupp för naturumverksamheten är den breda allmänheten i alla åldrar utan speciella förkunskaper. En viktig målgrupp är skolans lärare och elever. Även andra än svenskspråkiga besökare ska genom lämplig översättning kunna ta del av innehållet i naturum. Lokaler, verksamhet och information ska så långt möjligt vara tillgängliga också för personer med funktionshinder.”

2.4. Målgrupper för det egna naturumet

Naturum Vattenriket skall vara en resurs för många olika målgrupper. Vi brukar använda mottot ”inte bara för Fjällrävenfolket” för att spegla bredden som vi strävar efter. Alla målgrupper är lika viktiga för att bilda den helhet som naturum står för.

Under året fortsatte vi att locka många besökare, inte minst i anslutning till Biosfärområdets 10-års jubileum. Under året fick vi också nya målgrupper genom vårt arbete med ”Lugn av naturen”. Vår qigong på takterassen lockade en trogen skara som kom varje torsdag för ett härligt qigongpass med utsikt över Vattenriket.

3. Utvärdering av analys av risker/möjligheter under året

3.1. Nuläge

I verksamhetsplanen beskrevs hur arbetssituationen förväntades bli under jubileumsåret 2015 bland annat med faktorer som att en utvecklingsanställning upphörde, samt den arbetstid som naturumföreståndare planerade att lägga på det övergripande biosfärarbetet genom utvärderingen till Unesco (Periodic Review). Vi kan i backspegeln se att detta stämde väl med hur det blev. Vi har fått täcka upp för den utvecklingsanställning som försvann genom ändrad schemaläggning och mycket riktigt tog det gemensamma arbetet med biosfärområdets utvärdering och jubileum mycket tid.

3.2. Möjligheter

Varje år bjuder på nya möjlighetet och för 2015 hade vi framförallt pekat på Biosfärområdets jubileum och vårt stora projekt Lugn av naturen som möjligheter. Vi hade också lyft fram våra tre stängda veckor i januari som en möjlighet för ökad planering och därmed kvalitet på arbetet. Allt detta har blivit som förväntat.

Ytterligare en sak vi nämnde var att vi skulle kunna se framåt i utställningen och planera för nya delar när alla garantifel blivit åtgärdade. Till viss del känns det så nu- vi har till exempel planer i årets verksamhet på att göra en ny film för Opteryx.

3.3. Risker

Vi noterade som den största risken personalens brist på tid, vilket ju hänger samman med den succé naturum har blivit. I detta sammanhang fanns ju även kunskapen om den utvecklingsanställning som försvann och ytterligare tider och arbetsuppgifter som behövde fördelas. Vi hade med oss att vara uppmärksamma på hur vi prioriterar tiden och att vara rädda om oss och vår hälsa. Resultatet under året var att vi ökade budgeten för timanställda med nästan 100 000 kr som täckts in i budget via andra poster. På så sätt har vi kunnat ta emot besökare under över 320 dagar, leda över 450 programpunkter och samtidigt ha glädjen och hälsan i behåll. Det var också till mycket stor nytta med tre stängda veckor i januari med tid för planering.

Punkt 4 – beskriver de aktiviteter som bidragit till att syfte och mål uppfyllts.

4. Utvärdering av naturums verksamhet

4.1. Övergripande planering för året

Vi har under året följt den planeringen från verksamhetsplanen när det gäller öppettider. Det betyder att naturum Vattenriket under 2015 varit öppet fler än 320 dagar för allmänheten.
Även i övrigt har vi till allra största del utfört det planerade arbetet. Vi fick göra omprioriteringar när det gäller utbyte av en utställningsmodul- Alla tiders vatten- där tid och pengar istället lades på en ny multitouch-skärm om Biosfärområdets verksamhet.

4.2. Teman

Naturum Vattenriket bygger programverksamheten på teman som skall spegla såväl arbetet i Biosfärområdet som årstiderna i Vattenriket.

Årets huvudtema var ”Lugn av naturen” som en del i vårt huvudfokus på Biosfärområdets tioårsjubileum. Utöver årstemat genomsyrades programmet av följande teman år 2015.

- VINTER I VATTENRIKET 1/1-1/3
- TRANOR OCH ANDRA VÅRTECKEN 1/3-15/4
- LUGN AV NATUREN I VATTENRIKET 15/4-15/6
- SOMMAR I VATTENRIKET 15/6-15/8
- BIOSFÄR BRA FÖR NATUR OCH MÄNNISKA 16/8-31/10
- FORSKARVECKOR 1/11-1/12
- JUL PÅ NATURUM 1/12-1/1

Varje tema har omfattat både tillfälliga utställningar och ett stort antal programpunkter.

Lugn av naturen temat

Naturum Vattenrikets övergripande tema för 2015 var ”Lugn av naturen” och bjöd på många möjligheter att varva ner, koppla av och uppleva naturen med flera sinnen.

Föreläsningar och fältvandringar med naturvägledare fanns både som programpunkter och bokningsbara guidningar. Syftet var att lyfta fram hur viktiga naturupplevelser är för vår hälsa i både teori och praktik.

Qigong på naturums takterass med utsikt över naturumsjön blev en riktig succé. Många

återkom vecka efter vecka. Totalt lockade qigongen på takterassen över 300 besökare. Vi fick stort genomslag i media med artiklar i både Kristianstadsbladet och Norra Skåne. Även andra grupper passade på att boka in ett lugnande qigongpass. Så gjorde till exempel hela Kommunlednings-kontoret i Kristianstads kommun en dag i april.

Under hösten fortsatte aktiviteterna i den vackra bokskogen vid vattenfallet Forsakar för att prova på ”skogsbad” eller ”shinrin yoku” som japanerna kallar det. Skogsbaden varvade promenader i lugn takt med avkopplande

övningar i skogen till vindens sus och prasslande löv. Även här hade vi stor draghjälp av media. Vi var delaktiga i en annonskampanj med så kallade pluggannonser under året och fick många stora annonser kring våra lugn av naturen programpunkter. Till sista skogsbadet kom det fantastiskt nog 50 personer. Människor som läst om detta och tagit sig från södra Skåne och upp till Degeberga för att vara med!

För att förstärka temat om naturens lugn inredde vi en ”Lugn hörna” inne på naturum- ett krypin där besökarna kan lyssna på fågelsång, njuta av utsikten, läsa en bok eller de fina citaten från Åsa och Mats Ottossons bok Lugn av naturen.
Lugna hörnan blev otroligt uppskattad av alla åldrar. En del satt ner och lät naturen lugna sinnena, andra byggde stengärdsgårdar av de fina kuddstenarna, några la sig ner och slappade, några busade- men vi tror att alla blev glada av den.

4.3. Programverksamhet

Programverksamheten knyts till de teman som beskrivits ovan. Varje tema omfattar ett stort antal programpunkter med allt från exkursioner, via lunchföredrag till familjeaktiviteter. Utöver detta program erbjuder vi en daglig visning alla veckans dagar, samt fiskprat varje helg.

Naturum producerade under 2015 tre programblad som vart och ett trycktes i en upplaga på ca 7 000 exemplar.

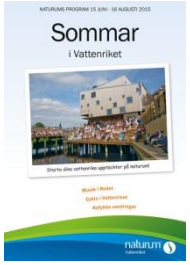

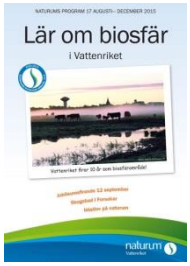

Vårens program hade titeln ”Naturens lugn i Vattenriket” med huvudfokus på hur naturen är välgörande både för kropp och själ och alltid finns runt oss i Vattenriket.

Sommarens program hade titeln ”Sommar i Vattenriket” och innehöll allt från cykelturer till håvning vid havet.

Höstens program hade titeln ”Lär om Biosfär” och fokuserade som tidigare nämnts på Biosfärområdets 10 års jubileum.

Informationen om programpunkterna spreds såväl via vårt tryckta program, som via hemsida, blogg och facebook samt till tidningar och kommunens evenemangskalender. Under året fick vi extra draghjälp genom de många och mycket stora annonser som kommunen bjöd på i ett samarbete med Kristianstadsbladet.

Excel-tabell (dubbelklicka i tabellen). Statistiken hämtas direkt från respektive naturums statistik-sammanställning.

Programpunkter									
	Guidade exkursioner		Visning av utställningen		Föredrag		Bildspel/film		Evenemang o
Månad	Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrangema	Antal deltagare	Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrange
Januari	5	137	9	116	3	98	1	8	1
Februari	10	568	10	127	2	75	4	22	0
Mars	12	4430	16	130	4	137	8	33	0
April	14	5341	15	120	3	151	2	9	0
Maj	19	562	20	179	4	200	3	42	0
Juni	14	334	23	226	4	527	7	67	0
Juli	23	532	45	520	8	554	18	310	0
Augusti	13	410	39	304	5	122	3	85	3
September	9	180	6	61	12	893	0	0	2
Oktober	11	634	12	118	2	73	0	0	3
November	2	24	9	49	4	231	0	0	8
December	2	69	8	57	2	108			
Summa	134	13221	212	2007	53	3169	46	576	17

Excel-tabell (dubbelklicka i tabellen). Statistiken hämtas direkt från respektive naturums statistik-sammanställning.

Bokade grupper				
	Skolklasser		Övriga grupper	
Månad	Antal arrangemang	Antal deltagare	Antal arrangemang	Antal deltagare
Januari	0	0	1	10
Februari	9	146	4	43
Mars	13	189	13	363
April	9	216	13	257
Maj	12	283	17	530
Juni	2	30	24	481
Juli	0	0	2	55
Augusti	4	80	7	178
September	6	144	29	582
Oktober	6	177	10	216
November	10	214	4	66
December	3	49	5	83
Summa	74	1528	129	2864

4.4. Tillfälliga utställningar

Successivt har vi utvecklat våra tillfälliga utställningar och hittat en nivå vi tycker fungerar. Vi har tagit fram en ny placering för en ”årsutställning”- som under det gångna året handlade om Biosfärområdets 10 årsjubileum.

Vi kompletterar denna med en enklare utställning på utsidan av Opteryx som byts vid varje tema.

Under året byggde vi också om vår barnhörna till en Lugn av naturen hörna med fågelsång, härliga fåtöljer, kuddar som ser ut som stenar och björkstammar och böcker som passar temat. Den har varit fantastiskt uppskattad!

Ytterligare en tillfällig utställning är det uppskattade akvarium med malar i som vi hade på plats under en dryg veckas tid i augusti. Ett par små exemplar av den sällsynta malen får simma runt till glädje för besökarna.

4.5. Kommunikationsinsatser

Vi har fortsatt att arbeta med ett brett perspektiv på kommunikationsinsatser under 2015 tillsammans med kollegor på Biosfärenheten. Kommunikationen spänner från ”mun mot mun information” som föredrag och utbildning av ambassadörer, via analoga media som trycksaker till digitala media som filmer, ljudfiler och över till sociala media som hemsida, facebook och instagram.

Vi har fått stort genomslag för våra kommunikationsinsatser både mätt i antal tidningsartiklar, antal besök på hemsidan, antal gillare på facebook och i antal utbildade biosfärambassadörer.

Värt att nämna är genomslaget på sociala media. Vi har över 2 000 gillare på facebook och inläggen sprids inte sällan till över 5 000 personer genom delningar. Instagram har lockat många att hashtagga vattenriket och bilderna visas i realtid i utställningen på naturum. Där fanns vid årsskiftet 1 700 bilder och i skrivande stund 2 055, så det ökar i rask takt.

Vårt samarbete med Kristianstadsbladet har genererat inte mindre än 36 annonser till ett annonsvärde på nästan 1 miljon kronor. På så sätt har våra programaktiviteter fått ett mycket stort genomslag.

5. Utvärdering av personal

Öppettider, besök och bemanning					
Månad	Antal besök	Antal öppettimmar	Antal öppetdagar	Antal bemanningstimmar	Antal bemanningsdagar
Januari	4374	70	14	1099	139
Februari	7521	125	25	1098	139
Mars	8891	125	25	1118	142
April	10313	180	30	1279	164
Maj	12719	186	31	1213	156
Juni	12957	168	28	1296	169
Juli	18674	186	31	929	124
Augusti	12317	186	31	1170	158
September	10823	180	30	1214	153
Oktober	7159	135	27	1097	140
November	5589	125	25	1136	144
December	5764	125	25	758	90
Summa	117101	1791	322	13407	1718

5.1. Utvärdering av personalinsats

Utvärderingen stämmer väl med verksamhetsplaneringen avseende antal besökare och öppettider. Däremot var vi tvungna att öka bemanningen med 33 bemanningsdagar beroende faktorer som nämnts under riskfaktorer kap 3.3.

6. Utvärdering av kompetensutveckling av personal

6.1. Utvärdering av kompetensutveckling av personal

Under 2015 valde vi inom kompetensutveckling att särskilt fokusera på *Lugn av naturen* med qigong som var årets tema. Detta omfattade en uppstartsdag i januari med qigonginstruktörern Carlos Luna, ett tillfälle med qigong och ”mentorstid” inför våra Lugn av naturen vandringar med Åsa Ottosson i april.

Höjdpunkten var en tredagars kurs i fjällen (Kolåsen) under ledning av Mats och Åsa Ottosson då vi fick en fantastisk god grund för vårt fortsatta arbete med qigong och Lugn av naturen. Mångfaldsvandringar varvades med qigonginstruktioner och föreläsningar.

Annan kompetensutveckling som genomförts under året är bland annat:

- Mars: Kurs Att skriva för natur (3 personer)
- April: Naturum regionträff (2 personer)
- September: Föredrag mindfulness Ola Schenström
- Oktober: Naturum nationell träff (2 personer)
- November: Biosfär 2015, forskningskonferens (alla)
- December: Föredrag mindulness Björn Lindeblad

7. Utvärdering av förnyelse av fast utställning

7.1. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning

Under 2015 firade Biosfärområdet 10 år och med anledning av det satsade vi på att nyproducera en modul med en klickbar tidslinje med 10 beskrivna viktiga händelser för varje år. Successivt kommer åren att fyllas på utifrån Biosfärområdets verksamhetsberättelse.

Detta var ett stort arbete, som också blev väldigt lyckat till slut! Men det innebar att vår planering att också byta ut text och bild i montern *Temalandskap* samt *Alla tiders vatten* blev förskjuten. Arbetet med *Temalandskap* genomfördes under året, men slutmontering sker i februari 2016. Och arbetet med *Alla tiders vatten* har skjutits framåt.

Ytterligare delar som tillkommit i utställningsrummet är nya delar är försäljningsexponeringen liksom helt ny placering och funktion för foldrar och affischer från externa aktörer, som nu flyttats till en vägg i kapprummet. En hel del nya fiffiga förvaringslösningar har vi också byggt under året.

7.2. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning

I budget hade vi 185 000 kr för utveckling av naturums utställning, vilket till största delar användes till produktion av multitouchskärmen BIOSFÄR samt kostnader för karta och foton till nya utställningen om Temalandskap. De personella resurserna som lagts ner har till största del varit insatser från naturinformatör, utställningstekniker och naturumföreståndare och omfattar minst 200 timmar.

7.3. Förankring

Nya förslag till utställningsdelar tas alltid tillsammans i naturums infogrupp och diskuteras tillsammans med medarbetare samt med externa kunskapsnoder.

8. Utvärdering renovering, förändring av fastighet/lokaler

8.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler

Under året genomfördes naturums 5 års garantibesiktning. Ett stort antal fel blev nedtecknade. Under senhösten och i januari har dessa fel åtgärdats och i slutet av januari var det nytt möte då de flesta fel blivit åtgärdade. Bland de större problem som åtgärdats kan nämnas:

Solcellerna på taket (80kvm) är utbytta i sin helhet och en ny panel som visar energiproduktionen har kommit upp.
KNX-panelen som styr belysning i hörsalen samt utställning är utbytt och omprogrammerad.
Hörslingan i hörsalen är utbytt och justerad så att den nu fungerar för hörselnedsatta.

Det som ännu inte är åtgärdat är ventilationsproblemen.

9. Utvärdering av övriga insatser

Under denna punkt sammanfattas och utvärderas övriga större insatser som inte hör till fast utställning (punkt 7) eller fastighet/lokaler (punkt 8).

9.1. Utvärdering av övriga insatser

Under 2015 fyllde Biosfärområdet 10 år och naturum 5 år. Vi har varit med och utbildat två omgångar Biosfärambassadörer, vi har utbildat 30 miniambassadörer på Biosfärläger, vi har satsat stort på bemanning av Pulken under trandansen och vi har inte minst fortsatt våra åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden runt naturum.

Naturum flyttade ut till Pulken

Vårens transäsong bjöd på rekord både vad gäller tranor och besökare! Vårsådden började tidigt så redan den 19 mars var matningen igång för att undvika skador. Den 28 mars räknades rekordmånga tranor vid Pulken, inte mindre än 8 600 tranor. Tranorna lockar allt fler naturintresserade till Pulken. Naturum flyttade ut verksamheten och fanns tillsammans med fågelklubbens guider på plats med kikare och information under två veckors tid. Besöksräknaren visaratt 15 000 besökare njutit av årets trandans – ännu ett rekord!

Biosfärlägret 2015

Under två veckor fick ett trettiotal sommarlovslediga barn och ungdomar fascineras, njuta och förundras över stort och smått runt om i Vattenrikets fina natur. Årets lägertema var ”Bra för natur och människa”. Under lägret fick deltagarna prova på paddling och leva medeltidsliv vid den spännande borgruinen Lillö, färga garn med växter, fläta korgar av pile, besöka en bondgård på sandmarkerna och en fiskare vid havet, måla akvarell och mycket mer. Och bada, leka och bara njuta förstås!

Biosfärområdet fyllde 10 år

Ett decennium har gått sedan Kristianstads Vattenrike utnämndes till biosfärområde av Unesco och den 12 september firades Vattenriket tio år som biosfärområde. Det blev ett jubileum fullt av upplevelser för öga, öra och gom. Och många fina ord om arbetet i Vattenriket. Jubileet uppmärksammades på en rad olika sätt under året och genomsyrade naturums program. Under hela året hade vi en föredragsserie som vi kallade ”Lär om Biosfär”. I den berättade en rad nyckelpersoner om sitt arbete. I utställningen kom en ny multitouch-skärm om biosfärområdets första tio år på plats.

Under våren lanserades också en ny profilprodukt för Vattenriket. Det är Studio glashyttan i Åhus som skapat en

vattendroppe av glas som står som symbol för området och verksamheten. Den har sålts hela året på naturum.Goda exempel på biosfärarbete från de tio åren lyftes också fram på specialsidor i Tidningen Kristianstad, i en specialskrift och på hemsidan.

Den stora jubileumsfesten hölls på naturum den 12 september. Kommunstyrelsens ordförande Heléne Fritzon invigningstalade. Hon förklarade sig omåttligt stolt över att för tio år sedan fått underteckna Vattenrikets ansökan till Unesco om att bli ett biosfärområde.

Invigningen avslutades med ett fyrfaldigt leve medan biosfärbubblor flög över redet. Sedan var det dags för frilansjournalisten Per Erik Tell att samtala med ”Vattenrika” gäster i biosfärsoffan. Allt medan grytorna från kockarna Amina Olsson, Peo Fredholm och Ellen Taylor spred ljuvliga dofter och konstnären Carl Christian Tofte gav sig i kast med en akvarellmålning. Sist släppte Kristianstadfödde och Fiskeintresserade sångerskan Pernilla Andersson ut en mal i Helge å och gav en uppskattad spelning.

Naturum Vattenriket fyllde 5 år

Den 27 november var det fem år sedan naturum slog upp dörrarna för första gången. Sedan dess har 620 000 besökare från när och fjärran fått uppleva fiskar, fåglar och uttrar, njuta av utsikten, skratta i Opteryx och lära om arbetet i biosfärområdet. Inte bara naturum firade 5 år utan också fiskarna i akvariet :-)

Naturums och fiskarnas femårskalas firades med vintermys, glögg och choklad.

Artrikt runt naturum

Två av naturums uppskattade gäster är uttern och kungsfiskaren. Under året har vi låtit sätta upp stolpar i naturumsjön där kungsfiskaren kan sitta samt en utterplattform som ligger i sjön där uttern revirmarkerar och kan gå upp och äta sin fisk.

I slutet på året rådde rena utteryran kring naturum. En hona med två ungar fiskade och lekte i redet och naturumsjön. Här finns gott om småfisk som gör att de trivs!

10. Uppföljning

10.1. Besökarundersökningar

Under 2015 fortsatte vi med våra omfattande kvantitativa undersökningar av naturums besöksantal, antal deltagare på aktiviteter samt besöksantal till Vattenrikets besöksplatser i landskapet.

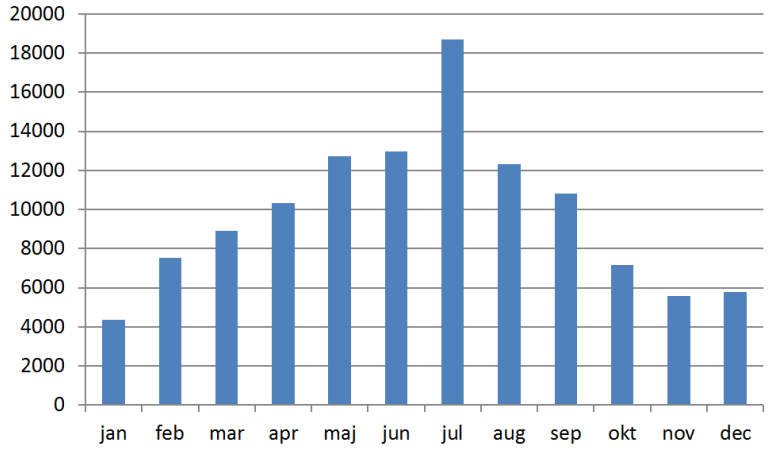

Antal besökare till naturum Vattenriket enligt Viametrics räknare.

Vi har också utvärderat större arrangemang som t ex Biosfär 2015 med ett webbaserat enkätverktyg.

10.2. Naturums statistik

Naturums statistik har rapporterats varje månad.

10.3. Tankelistning

I september publicerade forskaren Thomas Beery sin tankelistningsstudie där han undersökt om och hur naturum Vattenriket visar vägen ut. Studien med titeln ”Inspiring the Outdoor Experience: Does the Path Through a Nature Center Lead Out the Door?” går att ladda ner från Vattenrikets hemsida.

Vi hade själva för avsikt att använda metoden tankelistning för att utvärdera våra Lugn av naturen aktiviteter, men tiden ville annat så vi fick avvakta.

Punkt 11 beskriver det faktiska utfallet av intäkter för naturum respektive kostnader för personal, lokaler, verksamhet och utställning (punkt 4-9 ovan).

Punkt 11 redovisas i en särskild excelfil.

11. Budget för naturum

Naturums budget reviderades under året genom att naturum också blev hyresgäst på hissen upp till översta plan, en ökad kostnad på 100 000 kr årligen. I övrigt höll sig budgeten inom ramarna.

Ange vilket naturum redovisningen avser			
Fyll bara i de vita rutorna, kostnader och intäkter. Tabellerna innehåller automatiska beräkningar ocl			
	Totalt (tpt till kalylblad "övergripande")		
	Summa kostnader	**12 098**	
	Summa intäkter	**420**	
naturum, ange namn	naturum Vattenriket		
	Totalt (netto, kostnader)	**Kostnader (brutto)**	**Intäkter (brutto)**
Fastighetsförvaltning, övrig drift o underhåll			
	Totalt (netto, kostnader)	**Kostnader (brutto)**	**Intäkter (brutto)**
Naturvårdsverkets byggnader, drift		0	0
Andra byggander	0	7579	120
Summa	**0**	**7579**	**120**
Naturumverksamhet			
	Total (netto kostnader)	**Kostnader (brutto)**	**Intäkter (brutto)**
Verksamhet, program, föredrag, försäljning	0	300	300
Verksamhet, köpta tjänster	0	105	0
	Totalt (netto, kostnader)	**Kostnader (brutto)**	**Intäkter (brutto)**
Fasta utställningar	0	150	0
Tillfälliga utställningar	0	36	0
Summa utställningar	**0**	**186**	**0**
	Totalt (netto, kostnader)	**Kostnader (brutto)**	**Intäkter (brutto)**
Naturvägledning personalkostnader	0	3928	0
Summa naturvägledning	**0**	**3928**	**0**
Summa naturumverksamhet	**0**	**4519**	**300**
Uppföljning			
	Totalt (netto, kostnader)	**Kostnader (brutto)**	**Intäkter (brutto)**
Uppföljning naturumverksamhet	0	0	0